

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Zuzany Bystřické a soudců JUDr. Mariana Kokeše, Ph.D., a JUDr. Faisala Husseiného, Ph.D., v právní věci

žalobkyně: N. H.
zastoupená advokátkou JUDr. Gabrielou Brůžičkovou
sídlem Příkop 2a, 602 00 Brno

proti
žalovanému: Magistrát města Brna
sídlem Dominikánské nám. 1, 601 67 Brno

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 7. 2018, č. j. MMB/027339/2018, sp. zn. 3220/OVV/MMB/02733399/2018/4,

takto:

- I. Rozhodnutí Magistrátu města Brna ze dne 27. 7. 2018, č. j. MMB/027339/2018, sp. zn. 3220/OVV/MMB/02733399/2018/4, a rozhodnutí Úřadu městské části města Brna, Brno-střed, ze dne 30. 5. 2018, č. j. MCBS/2018/0087235/TIN, sp. zn. 2300/MCBS/2018/0072484/5, **se zrušují** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 11 228 Kč, a to k rukám její advokátky JUDr. Gabriely Brůžičkové do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a průběh správního řízení

1. Žalobkyně se podanou žalobou domáhá zrušení v záhlaví citovaného rozhodnutí, kterým žalovaný podle § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v rozhodném znění (dále jen „správní řád“), zamítl odvolání žalobkyně a potvrdil správnost výše rovněž citovaného rozhodnutí Úřadu městské části města Brna, Brno-střed (dále též „matriční úřad“), ze dne 30. 5. 2018, kterým nevyhověl žádosti žalobkyně o zápis druhého z rodičů do knihy narození nezl. T. H., nar. X, postoupené matričnímu úřadu usnesením Městského soudu v Brně ze dne 13. 2. 2018, č. j. 40 Nc 709/2017-14. Tímto usnesením městský soud zastavil řízení o návrhu žalobkyně a D. H., roz. M., nar. X, v rodném listu nezl. T. uvedené jako matka dítěte, na zápis druhého rodiče do rodného listu nezl. T., a věc postoupil matričnímu úřadu jako příslušnému správnímu orgánu rozhodujícímu o matričních zápisech ve smyslu zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném v době rozhodování žalovaného (dále též „zákon o matrikách“).
2. Z obsahu správního spisu vyplývá, že žalobkyně a druhá navrhovatelka svou žádost odůvodnily tím, že žalobkyně se narodila dne X jako muž – R. H. Z propouštěcí zprávy FN v Motole ze dne 18. 3. 2014 vyplývá, že žalobkyně dne 12. 3. 2014 podstoupila operaci (operační diagnóza: transsexualismus) za účelem konverze pohlaví, čímž byla ukončena přeměna pohlaví žalobkyně na ženu. Na základě rozhodnutí Úřadu MČ města Brna, Brno-Tuřany ze dne 25. 10. 2012, č. j. MČBT/6571/2012/Gar, a ze dne 11. 4. 2014, č. j. MČBT/1942/2014/Gar, bylo vyhověno žádostem R. H., resp. N. H. na změnu jména a příjmení ve smyslu § 72 odst. 5 zákona o matrikách, nejdříve tedy na jméno N. H., následně pak na příjmení H. Uvedené jméno a příjmení žalobkyně – N. H. vyplývá i z rodného listu v knize narození matričního úřadu Znojmo ve sv. 44, roč. 1977, str. 78, poř. č. 1208. Z dokladu o registrovaném partnerství v knize registrovaného partnerství matričního úřadu ve sv. 4, roč. 2017, list 50, poř. č. 3 vyplývá, že žalobkyně uzavřela dne 18. 2. 2017 registrované partnerství se jmenovanou D. H., roz. M. Z potvrzení FN Brno, Pracoviště reprodukční medicíny ze dne 26. 4. 2016 pak vyplývá, že dne 28. 1. 2016 bylo na základě společně podepsaného prohlášení partnerů použito sperma pana R. H. (r. č. X), které bylo zamraženo dne 18. 7. 2012, k oplození vajíček získaných u paní D. M. (r. č. X). Přenosem embryí do dělohy bylo dosaženo těhotenství, které v současné době probíhá. Uvedené těhotenství vyústilo dne X v narození nezl. T. H., z jehož rodného listu v knize narození matričního úřadu ve sv. I/148, roč. 2016, str./list 116, poř. č. 1162, vyplývá, že matriční úřad vynechal kolonku „*Otec dítěte*“, která byla proškrtuta (- - - -), a v kolonce „*Matka dítěte*“ je uvedena D. H., roz. M.
3. Za důvod, proč nebylo vyhověno žádosti žalobkyně a navrhovatelky, matriční úřad uvedl, že zde absentuje souhlas ve smyslu § 778 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“). Matriční úřad k tomu dodal, že se jedná o souhlas, který je dáván v souvislosti s asistovanou reprodukcí, který je podrobně upraven v § 8 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. Tento souhlas je vyžadován také k zápisu do knihy narození dítěte narozeného mimo manželství ve smyslu § 16 odst. 3 zákona o matrikách. Matriční úřad v nyní projednávané věci nicméně dospěl k závěru, že předložené potvrzení FN Brno ze dne 26. 4. 2016 nelze považovat za písemný souhlas muže, který dal k umělému oplodnění souhlas potvrzený poskytovatelem

zdravotních služeb ve smyslu cit. § 16 odst. zákona o matrikách, jelikož nemá základní náležitosti takového souhlasu – nejedná se o výslovný, datovaný souhlas muže, potvrzený poskytovatelem zdravotních služeb a není tedy veřejnou listinou dle § 5 zákona o matrikách, na základě které by mohla být provedena změna nebo oprava zápisu v matriční knize. Matriční úřad nepochybně, že žalobkyně je z genetického hlediska biologickým rodičem nezletilého T. H., ale žádné ustanovení českého rodinného práva neumožňuje matričnímu úřadu zapsat v nastalé situaci žalobkyni jako rodiče do knihy narození nezl. T. ve dle údajů o matce dítěte.

4. Žalovaný se s tímto názorem matričního úřadu plně ztotožnil, přičemž doplnil, že z obsahu správního spisu je zřejmé, že v době, kdy bylo vydáno předmětné potvrzení FN Brno ze dne 26. 4. 2016, byla žalobkyně již ženou, a proto na něho nelze nahlížet jako na souhlas muže, který dal k umělému oplodnění, potvrzený poskytovatelem zdravotních služeb. Ze stejného důvodu proto nemohl vzít v potaz ani souhlasné prohlášení žalobkyně a Mgr. D. H., Ph.D., učiněné v rámci podaného návrhu, kde shodně uvádějí, že mají za nesporné a mezi nimi panuje shoda, že Mgr. D. H., Ph.D., je matkou nezletilého a žalobkyně je před změnou svého statutu otcem nezletilého.

II. Shrnutí argumentů obsažených v žalobě

5. Ve včas podané žalobě (§ 72 odst. 1 ve spojení s odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“), splňující též ostatní podmínky řízení (§ 65, § 68 a § 70 s. ř. s.), žalobkyně navrhuje, aby krajský soud napadené rozhodnutí žalovaného zrušil.
6. Žalobkyně v podané žalobě předně namítá, že stávající stav, kdy je biologickému rodiči upíráno právo, aby byl jako biologický rodič zapsán v rodném listu svého dítěte, byť po změně pohlaví, je v rozporu s čl. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Žalobkyně má za to, že vše je dáno skutečností, že předmětné potvrzení i souhlasné prohlášení bylo vydáno a učiněno v době, kdy již podstoupila konverzi pohlaví, a znemožnilo jí tak splnit zákonem stanovené podmínky pro zápis změny údajů v matriční knize. Žalobkyně brojí zejména proti interpretaci příslušné právní úpravy, která s nastalou situací ne zcela počítá, přijaté ze strany správních orgánů, jimiž zasahují do jejího práva na soukromý a rodinný život.

III. Vyjádření žalovaného

7. Žalovaný ve vyjádření k žalobě má i nadále za to, že správní orgány nijak nepochybily, když v podstatě rekapituluje argumenty předestřené v odůvodnění žalobou napadeného rozhodnutí, a to i s ohledem na podobnost žalobních a odvolacích námitek. Žalovaný souhlasí s názorem žalobkyně, že zásadním problémem je skutečnost, že v době, kdy byl dán souhlas k použití spermatu R. H. k oplození vajíček D. M. přenosem embryí do dělohy, byl dán v době, kdy u něho již byla ukončena konverze pohlaví, a k uvedenému datu byl tento osobou ženského pohlaví.

IV. Posouzení věci soudem

8. Krajský soud přezkoumal v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 2 s. ř. s.) napadené rozhodnutí žalovaného, včetně řízení předcházejícího jeho vydání, a dospěl k závěru, že žaloba je **důvodná** (§ 78 odst. 1 s. ř. s.).
9. Podstatou nyní projednávané věci je nesouhlas žalobkyně s nevyhověním její žádosti o zápis druhého z rodičů do knihy narození nezl. T. H., které dle jejího názoru správní

orgány založily na nesprávném výkladu stávající právní úpravy a diskriminovaly tak žalobkyni na základě jejího pohlaví, čímž v konečném důsledku zasáhly do jejich práv.

10. Krajský soud souhlasí s účastníky řízení v tom, že matriční orgány byly postaveny před specifickou situací, která nebyla dosud dle povědomí soudu v praxi řešena a na kterou do značné míry ne úplně pamatuje i příslušná právní úprava.
11. Jak žalovaný správně uvádí, na uvedenou situaci dopadá § 778 obč. zák., dle něhož platí, že *„narodí-li se dítě, které je počato umělým oplodněním, ženě neprovdané, má se za to, že otcem dítěte je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas.“* Jedná se tedy o domněnku otcovství v případě umělého oplodnění neprovdané matky, která bývá označována jako *„první a půltá domněnka otcovství“* (viz Petrov, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*, Praha: C.H.Beck 2017, str. 816), jejímž základem není manželství ani nesezdané soužití, ale informovaný souhlas muže z neplodného páru s umělým oplodněním své partnerky ve vazbě na její souhlas. Není zde tedy rozhodné, zda bylo použito genetického materiálu neplodného nesezdaného páru či anonymního dárce, resp. dárců. Občanský zákoník používá užší termín umělé oplodnění, avšak jen jde-li o úpravu otcovství. Pokud dá manžel, resp. partner k umělému oplodnění souhlas, má se za otce dítěte (viz § 776 a § 778 obč. zák., jde-li o prvou a druhou domněnku otcovství). Právní otcovství tedy nemusí být totožné s biologickým, resp. genetickým. Konkrétní pravidla pro asistovanou reprodukci, resp. umělé oplodnění, jsou zakotvena v zákoně o specifických zdravotních službách. Tento zákon především vymezuje *základní pojmy, jako je asistovaná reprodukce, neplodný pár, anonymní dárce, vzájemná anonymita dárce, neplodného právu a jejich dítěte apod.* a zejména *podmínky* pro její realizaci, tedy příslušné *informované souhlasy*, ale také *různá omezení*, např. jde-li o věk či existenci příbuzenského poměru atd.
12. Klíčovým v této věci jsou písemné žádosti, resp. písemné informované souhlasy jak budoucí matky, tak budoucího otce, resp. možnosti jejich odvolání ve smyslu § 6 a § 8 zák. o specifických zdravotních službách. *„Před zahájením metod a postupů asistované reprodukce je poskytovatel povinen podat neplodnému páru informaci o povaze navrhovaných metod a postupů, jejich trvalých následcích a možných rizicích a o způsobu, jakým může být naloženo s nadbytečnými lidskými embryi, včetně předpokládané výše finančních nákladů na jejich uskladnění a dobu jejich uskladnění. Na základě informace udělí neplodný pár písemný souhlas s provedením asistované reprodukce. Jelikož je metoda asistované reprodukce mnohdy časově náročná, zákon striktně stanoví, že písemný souhlas musí být opakovaně udělen před každým provedením umělého oplodnění (§ 8 odst. 2 ZdravSpecSl).“* [viz Hrušáková, M. a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975)*, Praha: C.H.Beck 2014, § 775].
13. Významu uvedeného souhlasu si byly vědomy i matriční úřady v nyní projednávané věci, když rovněž odkazují na úpravu v § 8 zákona o specifických zdravotních službách, dle kterého platí: *„Před zahájením metod a postupů asistované reprodukce je poskytovatel povinen podat neplodnému páru informaci o povaze navrhovaných metod a postupů, jejich trvalých následcích a možných rizicích a o způsobu, jakým může být naloženo s nadbytečnými lidskými embryi, včetně předpokládané výše finančních nákladů na jejich uskladnění a dobu jejich uskladnění. Součástí poučení neplodného páru jsou rovněž informace o určování rodičovství k dítěti podle občanského zákoníku, bylo-li dítě počato umělým oplodněním. Neplodný pár může požadovat, aby při podání informace byl přítomen svědek podle jeho výběru. Záznam o podání informace podepíše neplodný pár, ošetřující lékař, popřípadě svědek; záznam je součástí zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni. (2) Na základě informace podle odstavce 1*

neplodný pár udělí písemný souhlas s provedením asistované reprodukce; písemný souhlas musí být opakovaně udělen před každým provedením umělého oplodnění. Souhlas je součástí zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni. (3) Jednotlivé výkony asistované reprodukce lze příjemkyni provést, jestliže před jejich započatím k nim udělila souhlas. Udělení souhlasu zaznamená do zdravotnické dokumentace vedené o příjemkyni ošetřující lékař, který záznam podepíše; záznam rovněž podepíše příjemkyně.“ Tento souhlas je vyžadován také k zápisu do knihy narození dítěte narozeného mimo manželství ve smyslu § 16 odst. 3 písm. b) zákona o matrikách: „K zápisu do knihy narození dítěte narozeného mimo manželství, k němuž bylo určeno otcovství nebo jehož otcem je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas 23), předloží jeden z rodičů ... b) souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství nebo písemný souhlas muže, který dal k umělému oplodnění, potvrzený poskytovatelem zdravotních služeb, popřípadě rozhodnutí soudu o určení otcovství k dítěti.“

14. Z uvedeného vyplývá, že bez existence souhlasu nemůže poskytovatel, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, umělé oplodnění provést, což platí i pro případy, kdy je souhlas dodatečně odvolán (shodně viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 10. 4. 2007 ve věci *Evans proti Velké Británii*, č. 6339/05). ESLP v tomto rozsudku nepřisvědčil názoru stěžovatelky, že došlo k porušení jejího práva na soukromý a rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod tím, že bylo odmítnuto provedení umělého oplodnění z toho důvodu, že její bývalý partner svůj prvotní souhlas s umělým oplodněním odvolal a odmítl opětovně poskytnout. ESLP vyzdvihl, že tato skutečnost naprosto koresponduje s jedním z elementárních pilířů právního státu - zásadou právní jistoty. Účastníci právních vztahů by měli mít možnost předvídat, jaké následky bude jejich jednání mít a podle toho se zařídit. Pokud by zde byla eventualita, že ve výjimečných případech je možné zpětvzetí souhlasu "zneplatnit", pak by ten, kdo takový souhlas dává, byl postaven do situace, že jeho rozhodnutí může být nezávisle na jeho názoru změněno, což by bylo v přímém rozporu se zásadou právní jistoty. Právě v eticky citlivých otázkách je jasné pravidlo důležité pro zachování právní jistoty subjektů a důvěry v právo všeobecně. ESLP proto neshledal v možnosti zpětvzetí souhlasu porušení spravedlivé rovnováhy dle čl. 8 Úmluvy, a to ani za specifických okolností případu.
15. Krajský soud má tedy za to, že právní úprava, podmiňující provedení umělého oplodnění, nástup domněnky otcovství a v konečném důsledku i matriční zápis do knihy narozeného dítěte zmíněným souhlasem partnera nesezdané partnerky (matky dítěte), chrání primárně autonomii vůle a právo na soukromý a rodinný život (ve smyslu čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny, resp. čl. 8 Úmluvy) právě toho jednotlivce a jeho právní jistotu tak, aby nebylo jednáno o otázkách jeho právní sféry bez jeho vědomí či dokonce proti jeho vůli. Tomu dle krajského soudu ostatně odpovídá i konstrukce cit. § 16 odst. 3 písm. b) zákona o matrikách, když k zápisu do knihy narození dítěte narozeného mimo manželství je vyžadován případně i písemný souhlas muže, který dal k umělému oplodnění, potvrzený poskytovatelem zdravotních služeb.
16. Krajský soud má ovšem za to, že v nyní projednávaném případě tato ochrana autonomie vůle a právo na soukromý a rodinný život partnera nesezdané partnerky (matky dítěte) skrze předmětnou právní úpravu postrádá relevanci, resp. není zde prioritou, kterou z ní činí správní orgány. Dle krajského soudu zde totiž nelze odhlédnout od následujících skutečností.

17. Předně je z předmětného potvrzení FN Brno, tedy poskytovatele, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, že dne 28. 1. 2016 bylo na základě „společně podepsaného prohlášení partnerů“ použito sperma pana R. H. (r. č. X), které bylo zamrazeno dne 18. 7. 2012, k oplození vajíček získaných u paní D. M. (r. č. X). Přenosem embryí do dělohy bylo dosaženo těhotenství, které v současné době probíhá. Jinými slovy, bylo přistoupeno k umělému oplodnění, a to za splnění všech zákonem o specifických zdravotních službách, zejm. musel být poskytnut souhlas ve smyslu cit. § 8, neboť v opačném případě by vůbec nemohlo být legálně umělé oplodnění poskytovatelem, kterému bylo uděleno oprávnění k poskytování zdravotních služeb v oboru reprodukční medicína, provedeno. V tomto směru krajský soud považuje za zcela nepřipadnou snahu matričního úřadu vůbec zpochybnit relevanci tohoto potvrzení tvrzením o „těhotenství blíže nespecifikované ženy“ atp. Dále je třeba zdůraznit, že k umělému oplodnění použité sperma pochází od R. H., tj. *de facto* od žalobkyně, neboť u ní následně došlo ke konverzi pohlaví z mužského na ženské. V neposlední řadě je také třeba přihlídnout k souhlasnému prohlášení žalobkyně a Mgr. D. H., Ph.D., učiněné v rámci podaného návrhu, kde shodně uvádějí, že „mají za nesporné a mezi nimi panuje shoda, že Mgr. D. H., Ph.D., je matkou nezletilého a žalobkyně je před změnou svého statutu otcem nezletilého.“ Koneckonců předložením souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství podmiňuje cit. § 16 odst. 3 písm. b) zákona o matrikách zápis do knihy narození dítěte narozeného mimo manželství, jehož otcem je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas. Ze všech těchto skutečností lze dle krajského soudu zcela jednoznačně dovodit autonomní a svobodnou vůli a souhlas žalobkyně (dříve R. H.) s umělým oplodněním partnerky (posléze matky nezl. T.) vlastním dříve zamraženým spermatem R. H. (posléze žalobkyně) a také s otcovstvím, resp. rodičovstvím ve vztahu k posléze narozenému nezl. T., a to v rámci vztahu stejnopohlavního páru, jenž dne 18. 2. 2017 uzavřel registrované partnerství.
18. Jak přitom vyplývá z judikatury ESLP, vztah stejnopohlavních párů nepochybně spadá pod pojem „soukromého života“ ve smyslu článku 8 Úmluvy, a pokud takový pár žije ve stabilním *de facto* partnerství, vztahuje se na tuto situaci rovněž pojem „rodinného života“ podle stejného ustanovení (srov. např. rozsudek ze dne 24. 6. 2010 ve věci *Schalk a Kopf proti Rakousku*, č. 30141/04, nebo rozsudek ze dne 21. 7. 2015 ve věci *Oliari a ostatní proti Itálii*, č. 18766/11 a 36030/11). V kontextu nyní projednávaného případu se tudíž nejedná primárně o ochranu autonomie vůle a práva na soukromý život partnera (muže, poskytujícího souhlas ve smyslu § 8 zák. o specifických zdravotních službách, resp. otce ve smyslu § 778 obč. zák.) případně kolidujícího s právem partnerky na soukromý život dle čl. 8 Úmluvy, nýbrž o ochranu soukromého a rodinného života rodičů nezl. T. (ve smyslu čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny, resp. čl. 8 Úmluvy) a v konečném důsledku i nezl. T. samotného. S ohledem na ústavní požadavek dle čl. 4 odst. 1 a odst. 4 Listiny, stanovující meze omezení základních práv, dle něhož povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod, přičemž při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu, proto bylo povinností matričních orgánů v maximální možné míře poskytnout ochranu soukromého a rodinného života žalobkyně - rodiče nezl. T. (ve smyslu čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny, resp. čl. 8 Úmluvy). Krajský soud má ovšem za to, že matričními orgány přijatým výkladem citované úpravy, zejm. § 16 odst. 3 písm. b) zákona o matrikách tomuto požadavku nedostály a nepřiměřeně tak omezily uvedená práva žalobkyně - rodiče nezl. T.

19. Krajský soud si je vědom toho, že matriční orgány musely do značné míry čelit mezerovitě a nedostatečně (neaktuální) relevantní právní úpravě rodinného, potažmo matričního práva, což může vyvolat negativní důsledky pro řadu dotčených subjektů, jak dokládá i případ žalobkyně, byly vystaveny složité situaci, jak tyto nedostatky právní úpravy překlenout, samozřejmě primárně s respektem principu proporcionality při vážení omezení práv a právem chráněných zájmů dotčených jednotlivců.
20. Krajský soud má nicméně za to, že v nyní projednávaném případě tak matriční orgány neučinily dostatečně, když při svém postupu, který zvolily při posouzení žádosti žalobkyně o zápis coby rodiče nezl. T. do knihy narození a do jeho rodného listu, významně preferovaly formální (či přesněji řečeno formalistický) přístup, založený na čistě lingvistickém výkladu citované právní úpravy. Tento postup však neobstojí ani na zákonné úrovni a v konečném důsledku nepřiměřeně omezuje právo žalobkyně na soukromý a rodinný život (čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny a čl. 8 Úmluvy). Jak již bylo zmíněno, matriční orgány za zásadní problém označily skutečnost, že v době, kdy byl dán souhlas k použití spermatu R. H. k oplození vajíček D. M. přenosem embryí do dělohy, resp. kdy bylo učiněno souhlasné prohlášení rodičů nezl. T., se udály v době, kdy u něho již byla ukončena konverze pohlaví, a k uvedenému datu byl tento osobou ženského pohlaví – žalobkyní. Naznačený problém dle matričních úřadů tkví v tom, že citovaná právní úprava operuje pouze toliko s termínem „*muž, který dal souhlas*“, přičemž v nyní projednávaném případě již v dané době byly předmětné úkony činěny osobou ženského pohlaví – žalobkyní.
21. Takový výklad se ovšem dle názoru krajského soudu ocitá v přímém rozporu s výše předestřeným smyslem a účelem citované úpravy souhlasu, podmiňujícího provedení umělého oplodnění, který spočívá jednak v ochraně daného konkrétního jednotlivce a jeho autonomie vůle rozhodovat o podstatných otázkách spadajících do jeho osobní i soukromé, jednak v nastolení právní jistoty v tom smyslu, že právě a jedině tento souhlas tohoto konkrétního subjektu může vyvolat navazující důsledky v podobě určení otcovství a vyvození rodičovské odpovědnosti k narozenému dítěti, v čemž lze spatřovat snahu zabránit případným sporům o určení otcovství u anonymních dárců spermatu atp. Matriční orgány v průběhu správního či soudního řízení nevznesly jediný argument, proč by nemělo být možné co nejvíce přiblížit zápis rodičovského vztahu žalobců k jejich nezletilému synovi „běžnému“ zápisu rodičů do knihy narození a do rodného listu, kromě tvrzení, že takovou situaci „české rodinné a matriční právo nezná“. K tomu je nutno uvést, že české matriční právo má nepochybně důležité postavení v rámci právního řádu České republiky, nicméně stále se jedná toliko o součást tohoto právního řádu jako celku. Jeho úkolem není určovat možnou podobu rodinných vztahů uplatňovaných v České republice. Naopak, jeho předmětem je zajistit, aby státní evidence těchto vztahů plně respektovala jejich přípustné modalities plynoucí z jiné, hmotněprávní úpravy (na zákonné úrovni půjde v daném případě zejména o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém).
22. Z toho důvodu se krajský soud domnívá, že v kontextu zcela specifických (nicméně s ohledem na společenský vývoj v oblasti sexuální identity nikoliv ojedinělých) okolností nyní projednávaného případu žalobkyně, měly za situace, kdy bez jakýchkoliv pochybností se u R. H. (dárce spermatu a muže, který poskytl souhlas s umělým oplodněním) a žalobkyně (rodiče nezl. T., narozeného na základě takto provedeného umělého oplodnění, jehož matkou je partnerka žalobkyně) jedná o tutěž osobu, u níž došlo

na základě konverze ke změně pohlaví, měly matriční úřady zaujmout méně formalistický a ve vztahu k požadavku na proporcionalitu omezení práva žalobkyně na soukromý a rodinný život (čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny a čl. 8 Úmluvy) i méně restriktivní výklad citovaného ustanovení § 16 odst. 3 písm. b) zákona o matrikách a žádosti žalobkyně vyhovět. Uvedené platí tím spíše, že u matky i žalobkyně panuje jednoznačná shoda ohledně rodičovství u nezl. T. Shora uvedený výklad je za daných skutkových a právních okolností současně v nejlepším zájmu dítěte (nezletilého) ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

23. Nad rámec výše uvedeného se považuje krajský soud za vhodné vyjádřit i k případnému navazujícímu konkrétnímu postupu matričních orgánů a způsobu, jak žádosti žalobkyně vyhovět. Ze své dosavadní rozhodovací praxe (srov. např. rozsudky ze dne 28. 4. 2021, č. j. 29 A 166/2018-86, či ze dne 19. 5. 2021, č. j. 29 A 148/2019-64) jsou totiž krajskému soudu známa úskalí spojená s tím, že příslušné vzory matričních tiskopisů [§ 96 písm. l) zákona o matrikách, § 2 bod 5., 9. prováděcí vyhlášky č. 207/2001 Sb., a příloha 2 této vyhlášky, vzory 5 a 9] vychází z předpokladu přirozeného rodičovství a namísto obecného pojmu „*rodič*“ používají pouze konkrétnější pojmy „*otec*“, „*matka*“ [tyto vzory jsou tudíž v drobném nesouladu se zákonem o matrikách (čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky), což však ničeho nemění na jejich závaznosti pro matriční úřady]. Matriční úřady zde dávaly přednost zjednodušujícímu závěru, že české matriční právo neupravuje zápis stejnopohlavního páru coby rodičů do knihy narození a do rodného listu, a vzhledem k totožnému postavení obou žalobců nezapsal do příslušné kolonky žádného z nich. Jak je však uvedeno již výše, takový závěr ze zákona o matrikách nevyplývá. Naopak, používá-li tento zákon obecného pojmu „*rodič*“, je zřejmé, že mezi osobami, které mohou být rodičem, nečiní rozdíl na základě jakýchkoli pomocných charakteristik. Jinak řečeno, je-li osoba z právního hlediska rodičem, a to bez ohledu na to, zda takové její postavení plyne přímo ze zákona či je k jeho nabytí (deklaraci) třeba soudního rozhodnutí, odpovídá tomuto jejímu postavení povinnost matričního úřadu zapsat ji jako rodiče do knihy narození a do rodného listu dítěte. Všechny rodiče je přitom třeba do těchto matričních listin třeba zapsat pokud možno stejným způsobem. V případě zvláštních okolností pak je matriční úřad povinen postupovat přiměřeně skutkovému a právnímu stavu, a to tak, aby se takový specifický zápis co nejvíce podobal zápisu plynoucímu z tzv. běžných okolností.
24. Soud nemá za to, že by měl matričním úřadům dávat závazný pokyn, jakým konkrétním způsobem provést zápis žalobkyně coby rodiče nezletilého do knihy narození a do jeho rodného listu, a proto jím ponechává na zvážení variantu zápisu žalobkyně do kolonky rodného listu „*Otec dítěte*“ a zároveň do kolonky „*Poznámka*“ v případě rodného listu, či „*Záznamy a opravy před podpisem*“ v případě listu knihy narození, uvede informaci o důvodech takového zápisu, resp. zdůvodnění zjevného nesouladu mezi uvedením ženského jména do kolonky otec dítěte.

V. Závěr a náklady řízení

25. S ohledem na výše uvedené tak krajský soud nyní projednávanou žalobu shledal důvodnou, a proto napadené rozhodnutí žalovaného, jakož i rozhodnutí správního orgánu prvního stupně (matričního úřadu) zrušil pro nezákonnost dle § 78 odst. 1 a odst. 3 s. ř. s. a současně věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). V dalším řízení bude žalovaný vázán právním názorem soudu (§ 78 odst. 5 s. ř. s.) a bude tedy na něm, aby zajistil nápravu shora vytčených vad.

26. O náhradě nákladů řízení krajský soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobkyně dosáhla v řízení plného úspěchu, má proto právo na náhradu nákladů řízení vůči žalovanému.
27. Odměna zástupce (advokátky) žalobkyně a náhrada hotových výdajů byla stanovena podle § 35 odst. 2 s. ř. s. a vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. V daném případě se jednalo o dva úkony právní služby (příprava a převzetí zastoupení, žaloba) ve výši $2 \times 3 \times 100$ Kč a dva režijní paušály ve výši 2×300 Kč, tedy celkem 6 800 Kč. Protože zástupkyně žalobkyně je plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšují se náklady řízení ve smyslu § 57 odst. 2 s. ř. s. o částku 1 428 Kč odpovídající dani (21 %), kterou je povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést. Žalobkyni dále přísluší náhrada za zaplacený soudní poplatek za žalobu ve výši 3 000 Kč.
28. Celkem tedy byla žalobkyni vůči žalovanému přiznána náhrada nákladů ve výši 11 228 Kč. K jejímu zaplacení soud určil přiměřenou lhůtu.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 31. května 2021

JUDr. Zuzana Bystřická v.r.
předsedkyně senátu